

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
Муниципальное казенное учреждение
"Закаменское районное управление образования"
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение "Улекчинская
средняя общеобразовательная школа"

РАССМОТРЕНО
На заседании МО
гуманитарного цикла

Руководитель Ажитова Б.Ч.
Протокол № 1»
от «30» августа 2023г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по
УВР

Гончикова И.В.
Протокол №1
от «30» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор МБОУ "Улекчинская
СОЦ"

Дамдинова Б.С.
Приказ №21а
от «31» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Бурятская литература»

для 6 класса основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

у. Улекчин 2023 г.

Аннотация к рабочей программе по бурятской литературе (6 класс)

Рабочая программа по бурятской литературе для 6 класса составлена на основе:

- Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29 декабря 2012г. № 273-ФЗ.
- Федерального государственного стандарта основного общего образования, утвержденного приказом Министерства образования и науки Российской Федерации № 1897 от 17 декабря 2010 г.
- Санитарно- гигиенических требований к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях» (Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 года №189)
- экспериментальной программы для бурятских школ. Бурятская литература.5-11 классы. Составитель С.Ж.Балданов (Улан-Удэ “Бэлиг”,2009).
- Примерной программы учебного предмета «Бурятская литература» Л.Ц. Халхаровой.
- Основной образовательной программы основного общего образования МБОУ «Улекчинская СОШ»

Эта программа по бурятской литературе на уровне основного общего образования содержит следующие разделы: пояснительную записку; основное содержание учебного предмета «Родная (бурятская) литература», рекомендуемое в 5-9 классах; примерное тематическое планирование с распределением учебных часов по разделам курса и рекомендуемую последовательность изучения; требования к планируемым результатам освоения предмета.

В «Пояснительной записке» раскрываются особенности каждого раздела программы, согласованность её содержания с важнейшими нормативными документами, даётся общая характеристика курса бурятской литературы, его места в базисном плане. Достаточно подробно освещены цели изучения курса бурятской литературы, его миссия в решение основных педагогических задач в системе основного общего образования, раскрыты результаты освоения учащимися программы по бурятской литературе на ступени основного общего образования.. В разделе «Содержание курса» дается перечень изучаемого содержания в 5-9 классах. Раздел «Календарно- тематическое планирование» включает тематическое планирование с перечнем тем и распределением часов по разделам курса.

Курсы литературы в 5—8 классах строятся на основе сочетания концентрического, историко-хронологического и проблемно-тематического принципов. В 9 классе начинается линейный курс на историко=литературной основе (бурятская литература I половины XX века, бурятская литература II половины XX века, который будет продолжен в старшей школе. В 9 классе активизируется связь курса литературы с курсами отечественной и мировой истории, идёт углубление понимания содержания произведения в контексте развития культуры, общества в целом, активнее привлекается критическая, справочная литература, исторические документы, более определённую филологическую направленность получает проектная деятельность учащихся.. Рабочая программа определяет основной костяк произведений, авторов, тем для каждой группы классов. В каждом из классов затронута одна из ведущих проблем (например, в 5 классе — жанровая природа фольклора и литературы; в 6 классе — художественное произведение и автор, характеры героев; в 7 классе — особенности труда писателя, его позиция, изображение человека как важнейшая проблема литературы; в 8 классе — взаимосвязь литературы и истории (подготовка к восприятию курса на историко-литературной основе), в 9 классе — начало курса на историко-литературной основе.

Федеральный базисный учебный план для общеобразовательных организаций, осуществляющих образовательную деятельность на территории Российской Федерации на этапе основного общего образования изучению бурятской литературы отводит : (5 класс – 70 ч., 6 класс- 70 ч., 7 класс – 70 ч., 8 класс -70 ч., 9 класс – 68 ч.).

Учебно-методический комплекс

Класс	учебники	авторы	Год издания
5	Буряад литература	С.Д.Будаев Ц.С.Жанчипова Д.Х.Митупова	«Бэлиг», 2018
6	Буряад литература	Ж.Ц.Жамбуева Ц.Б.Цыренова Х.Г.Цыденова (1-2 хубинууд)	«Бэлиг», 2018
7	Буряад литература	С.А.Ошорова С.С.Балданова (1-2 хубинууд)	«Бэлиг», 2018
8	Буряад литература	Ц.Б.Бадмацыренова К.Н.Гармаева Б.Ш.Ширапова (1-2 хубинууд)	«Бэлиг», 2012

Буряад литература

6 класс

Тайлбари бэшэг

2023-2024 хуралсалай жэлдэ 6-дахи классай хурагшад Ж.Ц. Жамбуевагай, Ц.Б. Цыреновагай, Х.Г. Цыденовагай зохёонон 2 хубинаа бүридэһэн буряад литература үзэхэ болоно. Энэ хрестоматиин материал творческо шэглэлтэй, хурагшадай ухаан бодолой улам хүгжэхэ, эрдэм болбосоролойнь дээшэлхэ замда ехэ туһатай.

Хрестомати соо 1-дэхи хубида арадай аман зохёол, бөө мүргэлэй, Буддын шажанай домогууд, зохёолнууд, Р.Номтоевой «Аршаанай дуһалһаа» хэнэгүүд үгтэнэ. Харин хрестоматиин 2-дохи хуби соо бэшэмэл зохёолой элдэб жанрууд, зохёолой уран аргууд, мэдээжэ зохёолшодой зохёолнууд үгтэнэ. Энэ программа табихадаа авторнууд хурагшадай ухаан бодолые хүгжөөхэ, арад зонойнгоо түүхэ, хайхан заншал ойлгожо абаха, түрэл буряад хэлэнэйнгээ гүн баялиг, сэсэн мэргэн найруулгыг сэгнэжэ хураха гэнэн гол зорилгонууд табигдаа. Энэ программыг творческо шэглэлтэй гэжэ дахин тэмдэглэхэ шухала, юундэб гэхэдэ авторнууд хрестомати соогоо олон творческо практикуудые, һонин асуудалнуудые, темэнүүдээр элидхэл хэхэ даабаринуудые олоор үгэнхэй.

Хурагшад гол түлэб иимэ юумэнүүдые мэдэхэ ёһотой:

- уншажа байһан зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрын удха тайлбарилга;
- уран зохёолнуудай текстнүүдые;
- шудалан үзэжэ байһан зохёолой герой болоод гол үйлэдэгшэ нюурнууд тухай, зохёол соохи шухала үйлэнүүдые мэдэхэнээ гадна, тэдэнэй хоорондох харилсаа холбоонуудые, типическэ удха шанар;
- уран зохёол бэшэхэ гол шухала аргууд, зураглалай янзанууд, зохёолой темэ, идея, гол удха, уран зохёолой геройнууд, сюжет г.м. литературна теориһоо ойлгосонуудые.

Хурагшад иимэ юумэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой:

- уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэһэн уран зураглалые хөөрөжэ;
- уран зохёолшын зураглаһан зурагыг ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бии болгожо;
- үзэжэ байһан зохёолой гол шухала үйлэнүүдые (эпизодуудые), үйлэдэгшэ нюурай хэлэһэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгажа;
- зохёол соохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагааниие, сагыг, тэрэнэй хойшолонгыг элирүүлжэ;

- үзэжэ байһан зохёолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаалин зураглалнуудые текст сооһоо илгажа;
- зохёолой удха задалан харуулхадаа, геройн үүргэ ба геройдо үгэһэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо;
- уран зохёолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниень хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншажа;
- уран зохёолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ түсэб табижа;
- үзэжэ байһан зохёолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые хараадаа абан, хурагша бүхэнэй, бүхы хурагшадай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой сочинени (сочинени-рассуждени) зохёожо;
- монологическа хэлэлгэ һайнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө һанамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэндэ ойлгуулжа, баримталжа, хамгаалжа;
- түсэб табижа.

Программын удха.

Оршол. Уран зохеол- үгын искусство -1ч

Литература тухай эрдэм мэдэсэ, эрдэм ухаан,мэдэрэл г.м. уран наринаар, илангаяа ойлгосо һайтайгаар уншалгын үндэһэ һуури.

Арадай аман зохеол- 6ч.

Онһон ба хошоо үгэнууд-арадай сэсэн мэргэниие харуулһан тобшо найруулганууд гэһэн ойлгосо.Таабаринууд тухай ойлгосо.Буряад арадай ёһо гуримуудтай танилсалга.Домогууд тухай мэдээсэл. Мифологи үнэн бодото байдал ойлгожо абаха аргуудай нэгэниинь. Буряад арадай мифүүд, тэдэнэй янзунууд, геройнуудынь, зохеон байгуулгынь онсо шэнжэ.

Үльгэр. «Аламжа мэргэн». – 9ч.

Буряад арадай үльгэрнүүд - эпическэ зохеолнууд. Буряад арадай үльгэрнүүдэй онсо илгаа, уран найруулгынь шэнжэ, онсо өөрсэ зүйлнүүдынь, дабтагдадаг удха баримтануудынь, образуудынь, сюжетнэ элементнүүдынь, уран найруулгынь аргууд ба хэрэгсэлнүүдынь. Эдэ бүгэдэ жэшээнүүд дээрэ үндэһэлэн юрэнхы ойлгосо үгэхэ. Мэдээжэ үльгэршэд, онтохошод, дуушад тухай мэдэжэ абаха.

Бэшэмэл зохеол - 1ч.

Буряад литература тухай ойлгосо. Эпос, лирикэ, драма литературынын родууд. Эпос лирикэ хоерой илгаа. Ниитэ монгол зохеол тухай юрэнхы ойлгосо. «Оюн түлхюур».

Сайн үгэтэ Эрдэниин сан субашид. - 2ч.

Автор Сажа Бандида Гунгаажалцан тухай. Зохеолнуудайнь удха дээрэ хүдэлхэ, тэдэнэй хургаалнуудые ажабайдалдаа хэрэглэлгэ.

Ринчен Номтоев «Аршаанай дуһал» - 2ч.

Зохеолой үндэһэн, удха, хургаал, байгуулгынь түхэл маяг.

Шэдитэ хүүр - 2ч.

«Хадамал туужа» гэһэн ойлгосо. Онтохонуудай хургаал.

20 зуун жэлэй буряад уран зохеол. Уянгата зохеол тухай -4ч.

Б.Д.Абидуев «Сонхоор малайһан һара», В.К.Петонов «Минии Росси», Д.З.Жалсараев «Эхэ тухай дуун» шүлэгүүдэй удха,хэлэнэй уран аргууд.

Ц. Номтоев «Эдэбхи» - 7ч. Ц.Номтоевой намтар тухай тобшо мэдээн. Хурагшадай эдэбхи гаргаһаниинь һайшаалтай. Геройнуудта характеристикэ үгэхын арга.

Ц. Дамдинжапов «Юрын буряад эхэ» - 2ч. Үргэлжэлһэн зохеол -1ч.

Энэ рассказ соо Цыренова Бүмбүү Базаровнагай намтарай зураглагдаһаниинь. Тэрэнэй хөөрөөн соо буряад арадай урданай ба мүнөөнэй байдалай харуулагдаһаниинь.

С.Цырендоржиев «Шобоодой» - 2 ч.

Зохеол соо заахан хүбүүнэй баатаршалга гаргажа, гэртэхинээ, хамтын мал абарһан тухай.

Л.Тапхаев «Фермын үхибүүд» -1ч. Хүдөө нютагай үхибүүдэй ажабайдал тухай.

Ч.Цыдендамбаев «Шэнэ байшан» – 5 ч. Рассказай удха. Шэнэ гэр барилга. Хамтын ажалай, дүршэл шадабариин үрэ дүн.

Ч.Цыдендамбаев «Талын аадар» – 2 ч. Тус рассказай темэ ба гол удхань. Ородой уран зохеолшын буряад нютагта ороһон тухайнь.

Ц.Галанов «Хүгжэм» - 3 ч. Бальжама эхэнэрэй хуби заяан, ажал хүдэлмэри тухай.

Ж.Балданжабон «Алханын нюусанууд» -9ч. Үхибүүдэй хизаар ороноо шэнжэлэлгэ, хани нүхэсэл тухай.

Драматическа зохеол - 4ч. Драма – литературынын род, онсо шэнжэнь, хэлэниинь. М.Батоин «Хүхэ зүһэтэй үнэгэн» онтохон-зүжэгэй шэнжэ шанар, образуудынь.

Г.Базаржапова «Зунай удэшэ», «Нара хүлээнэб» -1 ч. Шүлэгүүдэй удха, уран аргууд.

Басни тухай ойлгосо-3ч. Басни соо үгтэһэн аллегири, геройнуудынь, хургаал заабаринь. Б.Базарон «Эрдэмтэ эрбээхэй», Э.Манзаров «Золдоо хатарһан зомгоохон».

Баллада тухай ойлгосо. Ц-Д.Дондогой «Гэр тухай баллада» -1ч. Лирическэ ба эпическэ талануудынь. Сюжет. Баллада зохеолгын онсо илгаа.

Хамта – 68 час

Тематическа түсэблэлгэ Буряад литература

Класс: 6

Багша: Будаева Жаргалма Гомбоевна

Программаар үгтэһэн саг: Хамта – 68 час, недели соо 2 час.

Программа үнгэргэгдэхэ шалгалтын хүдэлмэринүүд: 6час

Түсэблэлгэ:

Буряад Уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаманай дурадхаһан туршалгын программа дээрэ үндэһэлнэ (2009 он), **С.Ж. Балданов.**

Учебник: Буряад литература 1-дэхи ба 2-дохи хубинууд Ж.Ц. Жамбуева, Ц.Б. Цыренова, Х.Г. Цыденова

Улаан-Үдэ, Бэлиг, 2018 он

I четверть. 16 час.
Календарна-тематическа түсэблэлгэ (68ч)

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтээн саг
1	Оршол. Уран зохеол-угын искусство	1 ч.
2	Арадай аман зохеол.	1 ч.
3	Онъһон ба хошоо үгэнүүд	1 ч.
4	Таабаринууд	1 ч.
5	Буряад арадай аман зохеолой ёһо гуримай поэзи	1 ч.
6	Тоонто тайха, милаан, хорюул, сээр	1 ч.
7	Домог-ульгэр тухай ойлгосо. Дэлхэйн бии болоһон тухай	1 ч.
8	Ульгэр тухай ойлгосо	1 ч.
9	Аламжа Мэргэн I бүлэг. Аламжа Мэргэн хүбүүн, Агуу Гоохон дүүхэй хоёрой түрэн, гараһан тухай	1 ч.
10	II бүлэг. Аламжа Мэргэн хүбүүнэй хоёр Зутан абганар тухай	1 ч.
11	III ба VIII бүлэгүүдэй тобшо удха	1 ч.
12	IX бүлэг. Булад Хуурай хүүгэнэй Аламжа Мэргэн хүбүүе амидырууһан тухай	1 ч.
13	X бүлэг. Аламжа Мэргэн хүбүүн, Агуу Гоохон дүүхэйгээ бэдэржэ олоһон тухай	1 ч.
14	XI бүлэг. Аламжа Мэргэн хүбүүнэй хоёр Зутан абганараа дараһан тухай	1 ч.
15	Ульгэр бүхыдөө дабталга. Тест	1 ч.
16	Х/Х. Найруулга «Аламжа Мэргэн - арадай баатар»	1 ч.

II четверть. 14 час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтээн саг
1	Нийтэ монголой уран зохеол. Оюун түлхюур	1 час
2	һургаалай зохеолнууд. Сайн үгэтэ эрдэнийн сан субашад. Сажа Бандида Гунгаажалцан	1 час
3	Сажа Бандида Гунгаажалцан «Сайн үгэтэ эрдэнийн сан субашад»	1 час
4-5	Ринчен Номтоев «Аршаанай дуһал»	2 час
6-7	Шэдитэ хүүр	2 час
8	20 зуун жэлэй уран зохеол. Хэлэнэй уран аргууд	1 час
9	Эхэ Орон. В.К.Петонов «Минии Росси»	1 час
10	Б.Д.Абидуев «Сонхоор малайһан һара»	1 час
11	Д.З.Жалсараев «Эхэ тухай дуун»	1 час
12	Үргэлжэлһэн зохеол	1 час
13	Д-Д.Дамдинжапов «Юрын буряад эхэ»	1 час
14	Д-Д.Дамдинжапов «Юрын буряад эхэ»	1 час

III четверть. 22 час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтээн саг
1-2	С.Цырендоржиев «Шобоодой»	2 час
3	Л.Тапхаев «Фермын үхибүүд»	1 час
4	Ц.Р.Галанов «Хүгжэм» 1 бүлэг	1 час
5	Ц.Р.Галанов «Хүгжэм» 2 бүлэг	1 час

6	Ц.Р.Галанов «Хугжэм» 3 бүлэг	1 час
7	Ч.Цыдендамбаев «Шэнэ байшан» 1-2 бүлэгүүд	1 час
8	Ч.Цыдендамбаев «Шэнэ байшан» 3-4 бүлэгүүд	1 час
9	Ч.Цыдендамбаев «Шэнэ байшан» 5-6 бүлэгүүд	1 час
10	Ч.Цыдендамбаев «Шэнэ байшан» 7 бүлэг	1 час
11	Х/Х. «Хамтын ажал хүсэтэй»	1 час
12-13	Хани нухэсэл. Ч.Цыдендамбаев «Талын аадар»	2 час
14	Ж.Балданжабон «Алханын нюусанууд» 1 бүлэг	1 час
15	«Энэ юун гээшэб?» 2 бүлэг	1 час
16	«Байгаалин таабари», «Үүдэн сүмын дэргэдэ» 3-4 бүлэгүүд	1 час
17	«Уршагта хүни», «Алханын орой өөдэ» 5-6 бүлэгүүд	1 час
18	«Юун энээнэн байгаа?» 7 бүлэг	1 час
19	«Хододоо сугтаа!» 8 бүлэг	1 час
20	Х/Х. Творческо практикум. н.115, Д-6 зохеолго бэшэхэ	1 час
21	к/у. Класшаа гадуур уншалга	1 час
22	к/у. Класшаа гадуур уншалга	1 час

IV четверть. 16 час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтээн саг
1	Түрэл нютагайм байгаали. Ц.Номтоев «Эдэбхи» 1 бүлэг	1 час
2	Ц.Номтоев «Эдэбхи» 2 бүлэг	1 час
3	Ц.Номтоев «Эдэбхи» 3 бүлэг	1 час
4	Ц.Номтоев «Эдэбхи» 4 бүлэг	1 час
5	Ц.Номтоев «Эдэбхи» 5 бүлэг	1 час
6	Ц.Номтоев «Эдэбхи» 6 бүлэг	1 час
7	Х/Х Зохеолго «Түрэл байгаалия хамгаалая»	1 час
8	Г.Х.Базаржапова-Дашеева «Зунай удэшэ», «Нара хүлээнэб»	1 час
9	Басни тухай ойлгосо.	1 час
10	Б.Базарон «Эрдэмтэ эрбээхэй»	1 час
11	Э.Манзаров «Золдоо хатархан зомгоон»	1 час
12	Баллада тухай ойлгосо. Ц-Д.Дондокова «Гэр тухай баллада»	1 час
13	Хүүгэдэй драматическа буряад уран зохеолой онсо шэнжэнүүд.	1 час
14	М.Ж.Батоин «Хүхэ зүһэтэй үнэгэн» 1-2 зурагууд	1 час
15	М.Ж.Батоин «Хүхэ зүһэтэй үнэгэн» 3-4 зурагууд	1 час
16	М.Ж.Батоин «Хүхэ зүһэтэй үнэгэн» 5-6 зураг	1 час